

82-92:316.346.36

Галина Бітківська
Київський університет
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
h.bitkivska@kubg.edu.ua

Halyna Bitkivska
Borys Grinchenko Kyiv University
Kyiv, Ukraine

ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ ПОКОЛІННЯ
В ЖУРНАЛЬНОМУ НАРАТИВІ

ARTISTIC RECEPTION OF THE IMAGE OF THE GENERATION
IN THE JOURNAL NARRATIVE

У статті досліджуються структурно-стилістичні особливості образу покоління в журналі «Дніпро» на матеріалі публікацій різних років (1967–2011). Висловлюється припущення, що художня рецепція образу покоління в журнальному наративі формується під впливом соціокультурних ознак доби, концепції видання та світовідчуття письменника. Аналіз художніх текстів, редакційних і літературно-критичних матеріалів надає змогу систематизувати засоби конструювання образу покоління та визначити інтерпретаційну роль журнального простору.

Ключові слова: інтердисциплінарна методологія, образ покоління, журнальний наратив, журнал «Дніпро», інтермедіальність, іронія.

The research devoted to the structural-stylistic features of the image of the generation in the journal «Dnipro» on the material of publications of different years

(1967-2011). It is defined that self – awareness of the generation occurs in the process of comparing a subject with its contemporaries or in opposition the philosophical paradigm of one epoch to other period of time. It is assumed that the artistic reception of the image of the generation in the journal narrative is formed under the influence of the edition concept, socio-cultural signs of the time and attitude of the writer.

Key words: interdisciplinary methodology, image of the generation, journal narrative, journal «Dnipro», intermedium, irony.

Нині в гуманітаристиці дедалі актуальнішими стають міждисциплінарні дослідження, одним із важливих аспектів яких вважається проблема покоління. Соціолог П'єр Нора пов'язує виникнення ідеї покоління з біологічними, філософськими, релігійними конотаціями і виводить з найдавніших часів, однак особливого значення надає для «історичного сприйняття сучасності» [10, 48]. Цю думку розділяє літературознавець Тамара Гундорова, зауважуючи, що роль культурної категорії покоління у ХХ ст. зростає, і вона стає «не лише соціальним, культурним і психоемоційним феноменом, а й феноменом естетичним, котрий породжує різноманітні форми і стилі самоідентифікації» [12, 10]. Учена називає низку термінів, які утворилися на основі поняття «покоління» і застосовуються для характеристики світової історії й культури: «покоління Срібного віку», «втрачене покоління», «покоління хіпі», «покоління шістдесятників» та ін. Водночас науковці зауважують, що концептуалізація поняття ускладнюється його полісемантичністю [8, 1]. Подальше розширення й поглиблення генеративної проблематики обумовлюється застосуванням постколоніальної методології [12, 131] і впливом культурних концептів Історія, Нація, Пам'ять [11].

Мета цієї статті – дослідити структурно-стилістичні особливості образу покоління в журналі «Дніпро» на матеріалі публікацій різних років (1967–2011). Для аналізу обрано різні за жанрами тексти – літературно-критичну статтю Юрія Мушкетика ««Дніпро», 40» (1967), повість-шоу Володимира

Дрозда «Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок» (1993, журнальний варіант) і «Козацький роман» (2011, журнальний варіант) Лесі Гончар і Руслана Найдю, – що зумовлює певні труднощі. Названі тексти створено в різних стилістичних регістрах: публіцистичну прямолінійність і підтекст знаходимо у статті Ю. Мушкетика; філософічність і знижену буденність, іронічність і пародійність – в повісті В. Дрозда; інтермедіальне поєднання слова й зображення в «Козацькому романі». Рецепція та інтерпретація таких стилістично різних текстів потребує спільного контексту, який забезпечується, з однієї сторони, специфікою журналу як великої літературної форми (згідно з ідеями російських формалістів), з іншої – зображенням образу покоління як магістральної проблеми. Окрім того, незважаючи на жанрові відмінності, обрані тексти структуровані подібною авторською інтенцією: ретроспективне осмислення минулого відбувається задля сучасного самовизначення себе й свого покоління. Поняття «покоління» в цьому дослідженні застосовуємо в широкому сенсі для позначення уявної соціокультурної спільноти, а не літературних генерацій.

Ступінь вивченості проблеми. Категорія покоління нині студіюється різними науками. Одним із найгрунтовніше опрацьованих вважається соціально-демографічний дискурс [8, 1]. Вагомими й популярними є також філософсько-культурологічні студії, зокрема осягнення кризь генераційну проблематику історії [11, 99–114], [14], категорій пам'яті й постпам'яті [11, 188–256], [12, 162–174]. У літературознавстві тему поколінь здебільшого розглядають в контексті історії національної літератури. Так, Марієтта Чудакова визначає в російській літературі ХХ ст. чотири хронологічно окреслені літературні покоління й метафоричні типи «батьків», «синів, що зрікаються батьків», «міцних стариків» [7]. Функціонування типологічно схожих генерацій («діди», «батьки», «сини») в літературах колишнього югославського культурного ареалу досліджує Алла Татаренко [12, 220–229]. Ціннісні орієнтири молодого американської генерації вивчає Оксана Заїковська [12, 220–229]. Численні розвідки присвячені аналізу діяльності літературних

поколінь в українському літературному процесі ХХ–ХХІ ст. (Т. Гундорова, Л. Демська-Будзуляк, Г. Мережинська, Р. Мовчан, Я. Поліщук, Р. Свято, М. Сулима та ін.). Водночас «поколінневий» підхід продовжує залишатися перспективним для багатьох напрямків, з яких передовсім хочемо назвати компаративний.

На актуальність таких досліджень обґрунтовано вказує Н. Ільїнська [6, 116], висвітлюючи в серії статей типологічну схожість ціннісних орієнтирів молоді в американській літературі нонконформізму й українській поколінневій прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття. В компаративному аспекті нам видається доречним порушити проблему взаємодії між оформленням поколінневої тематики в літературі й інших видах мистецтва на матеріалі «Козацького роману» Лесі Гончар і Руслана Найдиди. Окрім того, журнальна публікація цього твору спонукала до дослідження особливостей репрезентації образу покоління в журнальному просторі. Проблему конструювання образу покоління на сторінках журналу порушила російський культуролог і соціолог Ірина Каспе, дослідивши засоби створення поколінневої ідентичності «шістдесятників» в журналі «Юность» кінця 1950-х – 1960-х років [7]. Науковець стверджує і доводить, що образи «покоління шістдесятників» на сторінках журналу тиражувались раніше, аніж це покоління встигло проявити себе в реальності. У межах нашої статті не вдаємося до розгляду основних положень загалом соціокультурологічного, а не літературознавчого дослідження І. Каспе, однак вважаємо її підхід продуктивним як такий, що базується на семантичній єдності текстів, хоча вони й відрізняються за формально-жанровими ознаками (поезія, есе, публіцистика, листи тощо).

Аналіз літературно-критичної статті Юрія Мушкетика ««Дніпро», 40», повісті Володимира Дрозда «Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок» і «Козацького роману» Лесі Гончар і Руслана Найдиди надає підстави для висновку, що самоусвідомлення покоління відбувається передовсім при протиставленні світоглядної парадигми однієї доби іншому часу. Проілюструємо цю тезу прикладами з аналізованих текстів.

Юрій Мушкетик написав статтю ««Дніпро», 40» під час перебування на посаді головного редактора журналу «Дніпро» (1958–1972) з нагоди сорокарічного ювілею цього видання. У ній нас привабили думки автора, що так чи інакше стосуються образу покоління та його рецепції на сторінках журналу. Письменник підкреслює, що «Дніпро» завжди був молодіжним журналом і укладався переважно з творів молодих письменників, а тому є виразником «запитів, уподобань, смаків і прямувань думок» молоді, яка є «найчутливішим барометром суспільства» [9, 21]. Те, що часопис був виразником світосприйняття цього покоління, акцентувалося також його первісною назвою – «Молодняк», під якою він проіснував десять років, та «Молодий більшовик» (1937–1941). Зауважимо, що сема 'молодий' є концептуальною для видання впродовж усіх років його існування, чому знаходимо підтвердження в ювілейному випуску журналу з нагоди 85-річчя: у редакційній анотації він отримує контрастне означення «завжди молодий» [3, 2]; а багаторічний член редакційної колегії журналу професор Василь Яременко лапідарно окреслює концептуальне оновлення його ідентичності: нині часопис – «Молодий українець», на протигагу колишній назві «Молодий більшовик» [3, 10], фіксуючи в такий спосіб не ідеологічно-партійну, а націєтворчу парадигму.

У 40-річній ретроспективі журналу Юрій Мушкетик визначає кілька генерацій, беручи за основу хронологічно-подієвий принцип: покоління тридцятих, п'ятдесятих і шістдесятих років. В окресленні генерації 30-х років найвиразніше застосовуються ідеологічні маркери – від розтиражованих у пресі позитивних картинок соціалістичної праці до цитування настанов тогочасних керівників ЦК КП(б)У.

Нам видається важливим, що письменник сприймає в єдиному рецептивному полі адресанта часопису (авторів публікацій) і адресата (читачів), визнаючи відсутність дистанції між ними за найпозитивнішу ознаку часопису: «...творче життя видавців і авторів журналу вливалось тоді в кипуче життя своєї країни. Вони, здебільшого, були не лише його співці й історики, а й активні учасники. Вони самі місили бетон, читали лекції в лікнепах, мчали на

плотах через пороги, мерзли в льодах далекої Півночі» [9, 22]. Ця теза досить легко надається до інтерпретації як «ідеологічно витримана картинка радянської дійсності», проте в контексті усієї статті і, тим більше, усього номера, вона сприймається зовсім не однозначно. У 2012 р., через 45 років, поет Борис Олійник, який працював у журналі в 1962–1967 роках, пише: «...весь перший номер за 1967 рік, присвячений 40-річчю від дня заснування “Дніпра”, був оцінений як ухил в націоналізм – і ледве чи не антирадянський. А в тому числі опубліковано ювілейну статтю Юрія Михайловича, у якій він назвав усіх посажених за сорок років редакторів, надруковано мою поему “Дорога”, повість Романа Іваничука “Спрага”, де в негативному герої упізнав себе Маланчук. Одне слово, увесь номер був “ворожий нашій чудовій дійсності”» [3, 7].

У статті Ю. Мушкетика знаходимо репрезентативні соціокультурні ознаки часу, впродовж якого журнал існував. Журнальний текст прочитується як документ минулого. Ретроспективний погляд, часова дистанція та відчуття «відлиги» надають змогу синтезувати непривабливий стилістичний образ тридцятих через журнальний текст й вигідно відтінити динамічний образ шістдесятих. З однієї сторони, читаємо характеристики, які для часу публікації були гранично щирими і критичними: «Не весело сьогодні гортати номери журналів тих років. Взаємні безпідставні звинувачення (...) Ми вловлюємо зі сторінок журналу складність атмосфери всього тогочасного життя»; «І все те, до речі, на фоні штучно роздмуханого, неприродно бадьорого тону передовиць і загальникових поезій» [9, 24]. З іншої – романтизований образ шістдесятих також створюється за допомогою частково стереотипних образів: «Нова доба, космічні швидкості, нове в людських стосунках. Зоряний пил спадає на дах висотного будинку, на тихе плесо... на чистий папір» [9, 27]. Водночас між цими акцентованими образами – відродження журналу в 1944 р. під назвою «Дніпро» і прагнення підвищити естетичні стандарти. Загалом повоєнний журнальний процес головний редактор оцінює невисоко, за допомогою метафори «сама стружка», проте наголошує, що ситуація змінюється в п'ятдесятих. Тоді журнал друкує твори Олександра Довженка, що

і на момент публікації, і впродовж усієї біографії журналу вважається одним із його найвищих здобутків. Так часопис набуває власну еталонну модель Митця. У ній Мушкетик на чільне місце ставить громадянську сміливість автора, «значну, а на той час просто-таки величезну», його художню майстерність та новаторство. Така послідовність якостей, ймовірно, не є випадковою: нове в художній формі сприймалося, здебільшого, упереджено, особливо, в період, коли ідеологічно правильні змістові параметри були обов'язковими.

Водночас у статті наполегливо доводиться теза, що «кожна доба, кожен час – навіть у малих відтинках – різняться від попередніх, лишають свої карби, а відтак народжують своїх письменників, свою літературу» [9, 26-27], тобто йдеться про генераційний принцип літературного процесу. Молодим літераторам космічної доби притаманні такі риси, як «гарячий, часом аж нервовий пульс», «посилена увага до людини», «боротьба за принципи реалізму», «багато пошуку, багато дерзань», автори різні, кожен з власним почерком тощо. Загалом покоління характеризується доброзичливо, і групу «так званих шестидесятників», пошуки яких бувають «безплідними», атестовано дуже ліберально, в дусі нового часу: їхні твори мають «поетичні закосмічення і закосичення, пінявість і безтілесність, умовність образів» [9, 27]. Звісно, що такі критичні зауваги зовсім не подібні до «грубувато соціологічного» аналізу тридцятих, зразки якого наводяться у статті. Маємо змогу порівняти різний «дух доби» за допомогою цитат, які виконують функцію документів доби. Можна сказати, що головний редактор майстерно виписує концепцію видання, вправно балансує між дозволеним і забороненим, а принципові речі виголошує досить відкрито: «Основне – рисочки прозоріння свідомості»; «До цього долучається те, що лежало в архіві, в схові»; «Твори, які ще позавчора вважалися правдивими, вчора виявилися поверховими, легкодухими» [9, 28]. Думається, що критичний, досить детальний погляд на покоління попередніх десятиліть, створено у ювілейній статті для увиразнення літературного здобутку 60-х.

У журнальному наративі, який формується впродовж усіх років видання, ретроспективні екскурси так чи інакше стають знаковими, особливо якщо вони здійснені в художній формі. Художню розповідь про літературне покоління шістдесятників і, ширше, про самі 60-і роки знаходимо в повісті В. Дрозда «Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок». Зазвичай, цей твір розглядається в контексті автобіографічної літератури. Так, дослідниця Т. Гажа аналізує повість В. Дрозда в полі проблем літературної мемуаристики як важливого складника літературного процесу й засобу колективної пам'яті. Водночас побіжно в її розвідці згадується і образ покоління, який письменник створює в повісті. Т. Гажа визначає такі ознаки покоління шістдесятників в повісті, як: протест проти чиновницького самодурства, що згодом переростає у протест проти тоталітарної Системи; щире віру в суспільство соціальної справедливості; романтичне світосприйняття [1, 286]. Погоджуючись із цим ескізним портретом шістдесятників загалом, хотілося б додати до нього кілька специфічних рис «цеху літераторів». Спостереження стосуються стилістичної манери письменника і його відчуття літературного покоління.

У повісті іронічно і всерйоз автор розповідає про формування своєї манери письма. Показовим у цьому плані є епізод складання дитячого віршика про сонячний шлях. Головний персонаж іде пішки зі свого села до Чернігова березневим бездоріжжям. Дорога виснажує його, але він римує рядки про емоційне піднесення: «...Все будить пісні легкокрилі, бентежить вогнем у грудях, я прагнення повен і сили, виходжу на сонячний шлях». Рефлексує над цим випадком з особистого життя через десятиліття, письменник вписує його в долю покоління. З однієї сторони, фіксується індивідуальне вживання «безлічі порожніх слів про сонячні шляхи», з іншої: «І коли сучасна молодь дорікає шістдесятникам (дорікати справді є за що), слід би пам'ятати з чого ми виростили...» [4, 27]. Фактично, образна структура цього епізоду подібна до прийому зображення літературного покоління 60-х на тлі поколінь попередніх десятиліть, яке ми спостерігали у статті Ю. Мушкетика.

У повісті також зафіксоване відчуття покоління як спільноти: «Гуцало щиро вболівав за молоду літературу. Завдяки йому у шістдесят першому році на сторінки “Літературної України” барвистими добірками висипали твори ще зовсім юних, ще зовсім невідомих початківців. І читачі раптом відкрили для себе (хто – радісно, хто – з роздратуванням), що, окрім безперечно талановитих Івана Драча і Миколи Вінграновського, є ще талановите, самобутнє літературне покоління. Є – хвиля, є – процес, а не лише окремі, хай уже й славні, імена» [5, 9]. Водночас проблематика твору охоплює не тільки тему літературного покоління, а й інституалізації літературного процесу, зокрема проблему першої публікації. Для В. Дрозда письменницький дебют відбувся в журналі «Дніпро», тому главу, у якій зображено події 1962 р., читачі журналу 1993 р. сприймуть як текст у тексті, повідомлення подвійного кодування [5, 9–15], такий собі метанаратив про журнальне буття. Окрім того, ринкові проблеми «живого письменника» виявляються дуже подібними до ринкових проблем «живого журналу»: адже початок тексту повісті розміщено на одному розвороті з подяками журналу своїм шанувальникам за грошові внески у фонд часопису.

Специфіка журналу як ансамблю текстів (В. Тюпа), при чому текстів і вербальних і візуальних, надає змогу виокремити такі засоби конструювання образу покоління, які органічно сприймаються саме в журнальному просторі. Проілюструємо цю тезу контекстуальним аналізом «Козацького роману».

У серпневому номері журналу «Дніпро» за 2011 рік було надруковано текст під назвою «Козацький роман», який привертає увагу низкою чинників: багатозначною редакційною анотацією; асоціативним ореолом довкола імен авторів – Леся Гончар, Руслан Найда; гетерогенною природою – поєднанням вербального й візуального елементів тощо.

Розпочнемо з редакційної анотації. Коротка анотація є одним із знаків оновленої стратегії журналу: видання позиціонує себе як активного творця літературного процесу років незалежності, але від офіційного пафосу дистанціюється жвавим іронічним стилем та сучасним дизайном. Завдяки анотації, усі матеріали цього номеру об'єднані контекстом святкування Дня

незалежності України. З восьми матеріалів, що вміщені в розділі «Проза», в ній згадується саме «Козацький роман» і висловлюється заклик до читача «задуматися над тим, що ми пережили за 20 років і який маємо вигляд на тлі останніх світових подій».

У генераційний контекст роман поміщається авторською волею за допомогою присвяти – «Присвячується поколінню українського ренесансу дев'яностих...» [2, 18]. Коротке повідомлення, окрім образу покоління, актуалізує для нас і основну тональність сприйняття як оптимістичну, бо наголошується ренесанс, а не травма, криза, злам тощо. Така рецепція підсилюється також розташуванням матеріалів у журнальному просторі, у якому тексти здатні утворювати певний ансамбль і генерувати додаткові смисли.

Аналізований номер «Дніпра» розпочинається рубрикою «Проза», у якій надруковано вісім творів – шість оповідань, журнальний варіант «Козацького роману» і уривок з детективу Еманюеля Сіса «Мертва з каналу». Безсумнівним центром рубрики і всього номера є «Козацький роман» як текст суголосний головній темі – святкування двадцятирічного ювілею незалежності. Роль інтродукції до «Козацького роману» відіграє оповідання Андрія Тужикова «Без остраху під безхмарно-синім небом», яке опубліковано безпосередньо перед романом. В оповіданні відтворено один епізод із життя німецького Герберта Івановича, що зазнав переслідувань радянської влади за друкування заборонених творів у самвидаві. Його примусово утримували у психлікарні, а в 1990-і він опинився на вулиці. Герберт Іванович помітив у одного з таких же маргіналів, як сам, книжку, яку він колись надрукував у самвидаві. Щоб отримати її, довелося віддати «власнику» всю макулатуру. Чоловік починає читати новелу на даху лялькового театру, у підвалі якого він мешкає: «Тепер її можна було читати без остраху. Під безхмарно-синім небом із холоднуватим вітерцем і над провінційним містом вільної країни. Свобода...» [13, 15].

В оповіданні А. Тужикова зображено травматичний досвід жертви тоталітарної системи. Головний персонаж є представником покоління

шістдесятих, яке виявилось здатним на протидію системі, однак було приречене на репресії. У 90-і, після руйнації системи, у нього вже не було сил для активного життя: Герберт Іванович міг тільки тішитися атмосферою свободи.

Зовсім іншої стратегії дотримуються персонажі «Козацького роману» – скульпторка Дарина і засновник «Бізнес Січі» козак Устим. Вони є втіленням духу переможця. Хоча в тексті роману є різні історії представників 90-х, як генеративна ознака покоління прочитується здатність до колективної дії, символом якої є толока, і до творчості («Бо другу половину свого життя можна свідомо і натхненно виліпити, як скульптуру» [2, 47]).

Журнальний варіант «Козацького роману», як і книжкове видання, це гетерогенний текст, агентами якого є слово (8 розділів) і зображення (13 кольорових і чорно-білих малюнків різного формату). Зупинимося на символіці малюнка Р. Найди, який відкриває публікацію роману в журналі. Центр малюнка і майже всю його площину заповнює фігура козака, виконана в стилі, за самовизначенням автора, фольклорного сюрреалізму. В руках у нього кобза (майже як у Мамає), але замість коня – велосипед «Україна». Для читачів 2011 року цей вид транспорту сприймається досить архаїчно, але для 90-х це органічний образ.

Отже, образ покоління в просторі журналу конструюється в текстах різних жанрів і різної природи, що сприймаються як ансамбль текстів, у межах якого генеруються додаткові смисли. Художня рецепція образу покоління в журнальному наративі формується під впливом соціокультурних ознак доби, концепції видання та світовідчуття автора тексту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гажа Т.П. Драматичний і комічний дискурси в повісті-шоу Володимира Дрозда «Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок». *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2007. №787. Сер.: Філологія. Вип. 52. С. 283–286. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/-handle/123456789/2939> (дата звернення 21.10.2018).

2. Гончар Л., Найда Р. Козацький роман. *Дніпро*. 2011. №8. С. 16–47.

3. *Дніпро*. 2012. №1. 162 с.
4. Дрозд В. Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок: повість-шоу; початок. *Дніпро*. 1993. №1. С. 5–53.
5. Дрозд В. Музей живого письменника, або Моя довга дорога в ринок: повість-шоу; закінчення. *Дніпро*. 1993. №2–3. С. 5–54.
6. Ільїнська Н. Ціннісні орієнтири молодого покоління у американській та українській прозі другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: типологічний аспект. Стаття перша. *Південний архів*. Сер.: : Філологічні науки. 2011. Вип. 50. С. 116–124.
7. Каспэ И. «Мы живем в эпоху осмысления жизни»: Конструирование поколения «шестидесятников» в журнале «Юность» . *НЛО*. 2016. №1. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2016/1/my-zhivem-v-epohu-osmysleniya-zhizni.html> (дата звернення 16.11.2018).
8. Корабльова В. М. Репрезентація ідеї покоління в соціокультурних контекстах : автореф. дис... канд. філос. наук : 09.00.04. Харків, 2006. 20 с.
9. Мушкетик Ю. «Дніпро», 40. *Дніпро*. 1967. №1. С. 21–28.
10. Нора П. Поколение как место памяти. *НЛО*. 1998. №30. С. 48–72.
11. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ : Кліо, 2014. 272 с.
12. Постколониалізм. Генерації. Культура / за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк. Київ : Лаурис, 2016. 336 с.
13. Тужиков А. Без остраху під безхмарно-синім небом. *Дніпро*. 2011. №8. С. 14–15.
14. Чудакова М. Заметки о поколениях в советской России. *НЛО*. 1998. №30. С. 73–91.

REFERENCES

1. Nazha T. P. (2007). Dramatychnyj i komichnyj dyskursy v povisti-shou Volodymyra Drozda «Muzej zhyvoho pys'mennyka, abo Moia dovha doroha v rynok» [Museum of the living writer or my long way to the market]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu im. V.N. Karazina* [Herald of Kharkiv V.

N. Karazin National University]. №787. Ser.: Filolohiia. Vyp. 52, pp. 283–286 [in Ukrainian].

2. Honchar L., Najda R. (2011). Kozats'kyj roman [Cossack novel]. Dnipro [The Dnipro]. №8, pp. 16–47 [in Ukrainian].

3. Dnipro [The Dnipro] (2012). № 1. 162 p. [in Ukrainian].

4. Drozd V. (1993). Muzej zhyvoho pys'mennyka, abo Moia dovha doroha v rynok [Museum of the living writer or my long way to the market]: povist'-shou; pochatok. Dnipro [The Dnipro]. №1, pp. 5–53 [in Ukrainian].

5. Drozd V. (1993). Muzej zhyvoho pys'mennyka, abo Moia dovha doroha v rynok [Museum of the living writer or my long way to the market]: povist'-shou; zakinchennia. Dnipro [The Dnipro]. №2–3, pp. 5–54 [in Ukrainian].

6. Il'ins'ka N. (2011). Tsinnisni oriientyry molodoho pokolinnia u amerykans'kij ta ukrains'kij prozi druhoi polovyny XX – pochatku XXI st.: typolohichnyj aspekt [Valuable marks of the young generation in the American and Ukrainian prose of the latter half of the XX – the beginning of the XXI century: typological aspect]. Stattia persha. Pivdennyj arkhiv [The Southern archive]. Ser.: : Filolohichni nauky. Vyp. 50, pp. 116–124 [in Ukrainian].

7. Kasje I. (2016). «My zhivem v epokhu osmysleniya zhizni»: Konstruirovaniye pokoleniya «shestidesyatnikov» v zhurnale «Yunost» [«We live in the epoch of thinking on life»: Designing the generation of «the Sixties» in the magazine «The Youth»]. NLO [New Literary Review]. №1. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2016/1/my-zhivem-v-epohu-osmysleniya-zhizni.html> [in Russian].

8. Korabl'ova V. M. (2006). Rerezentatsiia idei pokolinnia v sotsiokul'turnykh kontekstakh [Representation of the idea of the generation in socio – cultural contexts] : avtoref. dys... kand. filos. nauk : 09.00.04. Kharkiv. 20 p. [in Ukrainian].

9. Mushketyk Yu. (1967). «Dnipro», 40 [The Dnipro, 40]. Dnipro. №1, pp. 21–28. [in Ukrainian].

10. Nora P. (1998). Pokolenie kak mesto pamyati [Generation as an area of memory]. NLO [New Literary Review]. №30, pp. 48–72 [in Russian].

11. Nora P. (2014). Teperishnie, natsiia, pam'iat' [Present, nation, memory]. Kyiv : Klio. 272 p. [in Ukrainian].
12. Postkolonializm. Heneratsii. Kul'tura [Postcolonialism. Generation. Culture] / za red. T. Hundorovoi, A. Matusiak. (2016). Kyiv : Laurus. 336 p. [in Ukrainian].
13. Tuzhykov A. (2011). Bez ostrakhu pid bezkhmarno-synim nebom [Without fear under the cloudless blue sky]. Dnipro [The Dnipro]. №8, pp. 14–15. [in Ukrainian].
14. Chudakova M. Zametki o pokoleniyah v sovetskoy Rossii [Notes about generations in Soviet Russia]. NLO [New Literary Review] 1998. №30, pp. 73–91 [in Russian].